

ŠTA BI DAO DA SI NA MOM MESTU?

Da li će građani Srbije, godinu dana posle izbora ponovo na birališta ili će Vlada biti rekonstruisana mesecima, pitanja je koje se postavlja mesecima. Činjenice govore da je Vlada premijera **Ivice Dačića** stabilna, pošto ima većinu u parlamentu od preko 140 od 250 poslanika, prema poslednjim istraživanjima javnog mnjenja uživa potpunu podršku 25 odsto i delimičnu podršku skoro 40 odsto građana, a tokom skoro devet meseci njenog rada nije bilo većih javnih nesuglasica među strankama koje je čine. Ipak, prema istim istraživanjima, više od 50 odsto birača veruje da će do kraja godine ipak biti vanrednih izbora. Očigledno da se situacija u kojoj je na čelu Vlade lider manje stranke u vladajućoj koaliciji, dok istovremeno veća stranka beleži visok porast rejtinga od dela javnosti doživljava kao neodrživa i siguran povod za vanredne izbore. Da li će tako i biti, pitanje je na koje gotovo niko u Srbiji danas nema odgovor.

Vanredni izbori bi najviše odgovarali najjačoj političkoj stranci u zemlji, Srpskoj naprednoj stranci (SNS) koju predvodi prvi potpredsednik Vlade Srbije i političar sa najvišim rejtingom u Srbiji **Aleksandar Vučić**. Ova stranka, nastala samo pre nešto više od četiri godine, uspela je da na parlamentarnim izborima u maju 2012. godine osvoji 24 odsto glasova, a njen tadašnji predsednik **Tomislav Nikolić** pobedio je u drugom krugu vanrednih predsedničkih izbora dotadašnjeg predsednika **Borisa Tadića**. Za samo nekoliko meseci SNS je formirala Vladu, u kojoj nema premijera ali ima većinu ministara, kao i vlast u skoro svim lokalnim samoupravama u Srbiji izuzev glavnog grada Beograda, Autonomne pokrajine Vojvodina i još desetak manjih gradova i opština. Od tada je rejting stranke u vrtoglavom usponu najviše zahvaljujući radu njenog novog lidera Vučića koji je stranku preuzeo kada je Nikolić izabran za predsednika Republike. Prema istraživanjima koja se objavljuju, podrška SNS se kreće između 35 – 43 odsto od birača koji su doneli odluku da izađu na sledeće izbore, a rejting njenog lidera Vučića je snažniji od podrške koju ima stranka. Upravo je tako visok rejting stranke osnovni razlog zbog koga javnost veruje da će SNS doneti odluku da se raspišu vanredni izbori. Ako bi se to desilo, na njima ne bi bilo neizvesnosti i SNS bi dominantno pobedila. To bi omogućilo naprednjacima (popularno ime za SNS) da sami formiraju Vladu uz pomoć neke od manjih stranaka u kojoj bi njihov lider bio premijer i da sprovede svoj politički program u naredne četiri godine. U toj vladi verovatno ne bi bilo mesta za sadašnje koalicione partnere Socijalističku partiju Srbije (SPS) sadašnjeg premijera Ivice Dačića i Ujedinjene regione Srbije (URS) sadašnjeg potpredsednika Vlade zaduženog za ekonomiju **Mladana Dinkića** ili bar za jednu od te dve stranke. Zanimljivo je da ni današnja opozicija u Srbiji ne sumnja sa bi SNS na vanrednim izborima ubedljivo pobedio ali ipak traži vanredne izbore!? Razlog leži u tome što je i najveća opoziciona stranka, Demokratska stranka (DS), prihvatila činjenicu da bi naredni izbori bili bitka za drugo i treće mesto, odnosno kandidatura za manjeg koalicionog partnera naprednjaka u budućoj vladi.

Na tom konkursu bi učestvovali svi od sadašnjih koalicionih partnera socijalista (popularno ime za SPS) i Dinkićeve stranke, do opozicionih demokrata (popularno ime za DS).

To naprednjacima daje lagodnu poziciju da posle takvih izbora biraju manjinskog partnera koji sa njima ne bi delio vlast već sprovodio politiku SNS. Ovakav razvoj događaja je tako obećavajući da bi malo koja politička stranka propustila šansu da na ovaj način kapitalizuje svoju popularnost. Ipak, naprednjaci još nisu doneli odluku da idu na vanredne izbore jer i za drugačiju odluku postoje ozbiljni argumenti.

Kao jedan od argumenata za raspisivanje vanrednih izbora, najčešće u opoziciji, se navodi teza da je ekonomska situacija u zemlji veoma teška i da «Srbiju očekuje vruća jesen» tako da bi naprednjaci raspisivanjem vanrednih izbora sebi obezbedili nov mandat pre «privrednog kolapsa». Ipak, stvari ne stoje tako. Naprednjaci visok rejting koji danas imaju nisu ostvarili na izborima jer su u maju prošle godine imali «svega» dva odsto veću podršku od tada vladajućih demokrata. Dešavalo se u prošlosti, da neki drugi političari imaju visok rejting, poput bivših predsednika **Vojislava Koštunice** i Borisa Tadića koji su ostvarili na izborima na kojima su trijumfalno pobeđivali. Pokazalo se, međutim, da svojim kasnijim aktivnostima na vlasti tu podršku nisu opravdali i ona je brzo nestala. Ne treba da zaboravimo da su i Tadić i Koštunica imali snažnu opoziciju koja je doprinela padu njihove popularnosti. Naprednjačka popularnost je nastala drugačije, posle izbora, kao posledica rada njihovog lidera Vučića u vladi. Zato je ta podrška čvršća i postojaće sve dok građani budu uvereni da niko bolje od njih ne može da radi u njihovom interesu. Pored toga, SNS jednostavno nema opoziciju koja u dužem vremenskom periodu može da ugrozi njen rejting. Da bi građani prestali da veruju SNS moraju da prepoznaju alternativu u nekoj drugoj političkoj stranci. Toga danas nema pa SNS može da bude bezbrižna. Što se tiče argumenta da Srbiju čeka «vruća ekonomska jesen» ona se u Beogradu pominje već godinama svakog proleća i uvek se pokazala neosnovanom. Srbija je zemlja bez snažnih sindikata jer nema tradiciju organizovanja zaposlenih a građani nisu skloni protestima ni oko najvažnijih pitanja egzistencije. Ako se tome doda da su očekivanja građana u vreme svetske ekonomske krize niža od onih u «normalnim» vremenima jasno je da neće biti nikakve vruće jeseni ni ove, ni bilo koje druge godine. Pored toga, veliko je pitanje koga građani doživljavaju kao krivca za loš standard? Možda to zvuči čudno, ali većina građana Srbije kao krivca za ekonomske teškoće doživljava opoziciju Demokratsku stranku a ne vladajuću Srpsku naprednu stranku. Tome doprinosi, veliki broj privrednih afera iz perioda vlasti demokrata koje se svakodnevno otkrivaju a za koje krivicu snose sama ta stranka i njen bivši lider Tadić. Jednostavno, naprednjacima je dovoljno da pokažu šta su zatekli u privredi i društvu kao i da uvere birače da rade sve što mogu da se situacija popravi i ne moraju da brinu da će loša ekonomska situacija ugroziti njihov rejting.

Postoji još nekoliko razloga zbog kojih se naprednjaci još nisu odlučili za raspisivanje vanrednih izbora. Srpska napredna stranka danas može da dobije mesto premijera i bez izbora. Sadašnji raspored političkih snaga u parlamentu, dodatno promenjen trzavicama u Demokratskoj stranci, naprednjacima omogućava da preuzmu mesto premijera ili promene bar jednog partnera u vladi kada god žele. Vladu trenutno podržava 141 od 250 poslanika ali prava opozicija ima svega 62 poslanika. Ostatak od 47 poslanika čine različite stranke i pojedini poslanici od DSS pa do poslaničke grupe Zajedno za Srbiju koja se odvojila od Demokratske stranke.

Većina njih su potencijalna podrška SNS tako da ova stranka u parlamentu može da promeni premijera i sastav vlade kada god želi. Pored toga, u današnjoj Vladi Srbije, u kojoj nemaju premijersku poziciju, naprednjaci nemaju problem da nametnu svoju politiku. Tu poziciju im garantuje politička snaga i rejting njihovog lidera.

Potom, lider naprednjaka Vučić je kao potpredsednik Vlade pokrenuo mnoge procese, od onih u unutrašnjoj politici, do pregovora u vezi sa Kosovom, evropskim integracijama, sve do popravljanja odnosa pre svega sa Nemačkom kao najznačajnijom evropskom državom. Svi ti procesi bi bili zaustavljeni ukoliko budu raspisani novi izbori. I ne samo procesi već i zemlja, državna administracija, privreda i strana ulaganja. Vučić je veoma svestan te činjenice kao i pitanja može li društvo da izdrži još šest meseci pauze koliko bi doneli novi izbori. I na kraju, rezultat novih izbora ne bi bio samo formalizacija vodeće pozicije naprednjaka u društvu već bi im doneo jednu dodatnu odgovornost u privredi za koju je sada zadužen Mlađan Dinkić. Poslednji, ali ne i najmanje važan faktor je stav međunarodne zajednice u vezi sa vanrednim izborima. Kako sada stvari stoje, nijedna od velikih sila ne podržava izbore jer je opšte mišljenje u svetu da je Srbija posle dugo vremena dobila odgovornu Vladu koja je stanju da održi reč, koja iskreno želi da konačno reši kosovski problem, koja je odlučna da refomiše društvo i sprovede reforme i koja ima veliku podršku i ugled u narodu da sprovede ovakve promene. Za svet, koliko god to izgledalo kao formalnost, svaki izbori su rizik koji se sada smatra nepotrebnim kada je Srbija u pitanju.

Dakle, odluka naprednjaka oko vanrednih izbora nije tako laka i jednostavna kako to izgleda na prvi pogled i zavisi od mnogo faktora od kojih je najmanje važno da li će Srbija početi pregovore o pridruživanju EU ove godine ili ne. U ovom trenutku je više verovatno da će se najjača stranka opredeliti za rekonstrukciju postojeće vlade nego za novo glasanje. Ipak, (ne) raspisivanje vanrednih izbora je političko pitanje tako da će razlozi za odluku naprednjaka biti politički. Jasno da će SNS biti u Dačićevom kabinetu sve dok može da sprovodi svoj politički program koji je naprednjacima ali i samoj Vladi doneo visok rejting, ili dok neke stranke koalicije ili pojedinci ne postanu opterećenje za vladu tako da ona ne može da zadrži rejting koji sada ima. Na kraju, čak i ako se odluče na raspisivanje vanrednih izbora, naprednjaci veoma dobro znaju da moraju građanima da daju ozbiljan razlog zbog koga posle samo godinu dana izlaze ponovo na birališta. A taj razlog mora da bude politički i da bude motivisan interesima zemlje. Zato je Srbija u ovom trenutku bliža rekonstrukciji Vlade kojoj bi vladajuća koalicija pokazala javnosti da je odgovorna i da je spremna da menja one ministre koji ne rade.

Najveća opoziciona stranka, Demokratska stranka, čiji je lider gradonačelnik Beograda, **Dragan Đilas** najglasniji je zagovornik vanrednih izbora. Rukovodstvo ove stranke je uvereno da će se novo glasanje održati do kraja godine kao i da će ono značiti njihov povratak na vlast, makar kao mlađeg partnera naprednjaka.

Ipak, pitanje je koliko bi ovoj stranci izbori uopšte odgovarali? Rejting stranke je niži u odnosu na vreme kada je DS bila na vlasti, ali to je najmanji problem sa kojim se ova stranka trenutno suočava. Mnogo veći problemi su podele unutar same stranke, koje su nastale kao posledica dogovora između bivšeg lidera Tadića i sadašnjeg predsednika Đilasa. Tim dogovorom je ozvaničena promena lidera, ali je bivši predsednik zadržao jak uticaj u stranačkim organima što veoma usporava odlučivanje i stvara utisak u javnosti da stranka ima dva lidera.

Problem za DS je i stvaranje nove političke stranke «Zajedno za Srbiju» koju predvodi bivši potpredsednik demokrata **Dušan Petrović** kao i sukob sa popularnim bivšim ministrom spoljnih poslova, sada predsednikom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, **Vukom Jeremićem**.

Dušan Petrović nije snažan i harizmatičan politički lider ali je osoba koja je u DS bila sve od člana, preko predsednika opštinskog odbora, poslanika, potpredsednika do zamenika predsednika stranke.

Od kako je 2004. godine za predsednika DS izabran je Tadić, samo se Petrović aktivno bavio organizacijom DS. Radeći taj posao, upoznao je svaki mesni odbor stranke, skoro sve lokalne lidere i imao je priliku da sa mnogima od njih uspostavi lični odnos ili da im učini usluge. Tu leži njegova snaga i upravo zato je on opasan za sadašnju DS. On neće u svoju stranku odvesti više članova nego što će ostati u DS, niti će ikada imati viši rejting od sadašnjeg lidera stranke Đilasa, ali će sa sobom odvesti lokalne funkcionere, mnoge ljude čije ime šira javnost ne zna a na čijem radu je decenijama počivao DS u manjim mestima u Srbiji, tačnije odvešće sa sobom značajan deo lokalne stranačke infrastrukture. U toj nameri mu nehotice pomaže sadašnje rukovodstvo stranke koje je samo u jednom danu raspustilo više desetina lokalnih odbora gurnuvši mnoge opštinske lidere Petroviću u ruke. Ovakav rasplet nanese štetu možda do sada najvećoj prednosti DS nad drugim strankama – organizaciji. Pitanje je koliko će novo rukovodstvo stranke moći da ljude, koji su decenijama simbol stranke u malim mestima, zameni nekim novim ljudima koji bi bili kvalitetniji kako lično, tako i za politički rad. Novi lider stranke Đilas nije prošao kroz sve stranačka strukture tako da do sada nije pokazao da je svestan opasnosti gubitka dela stranačke organizacije. Velike stranke su velike ne samo zbog trenutnog rejtinga već zbog snažne organizacije, stotine hiljada članova i činjenice da u svakom selu imaju svoje ljude koji prenose političke poruke, razgovaraju sa građanima i utiču na stav birača. To je aksiom politike koji važi i za razvijenije demokratije od srpske. Ukoliko stranka nema organizaciju, ona se ne može nadoknaditi medijskom kampanjom. Ili još jasnije rečeno – male stranke mogu da vode samo kampanju preko medija ili društvenih mreža jer za mali rezultat je nekada to dovoljno ali veliki rezultat se ne može ostvariti bez organizacije. DS se može desiti da na izborima postigne slabiji rezultat od rejtinga jer verovatno neće izvesti svakog svog birača na glasanje. Zato, «nepopularni» Petrović može da nanese veću štetu DS-u od «popularnog» Jeremića. Kada smo kod Jeremića, primećuje se da se ne snalazi u poziciji kada sam treba da se izbiri za svoje mesto u politici, odnosno kada iza sebe nema snažnu stranku i mentora (čitaj: DS i Tadića). On nema ni iskustva, ni snage da sam napravi stranku tako da je njegova jedina šansa da što pre može pristupi nekoj stranci bez obzira da li je u pitanju stranka Dušana Petrovića ili neka od postojećih. Danas ima mnogo ponuda na stolu ali bude li oklevao može da mu se desi da ga se više niko ne seća kada se u septembru vrati iz Njujorka, posle isteka mandata u Ujedinjenim nacijama. Tada bi mu preostalo da kao bivši predsenik Srbije Boris Tadić traži neki međunarodni angažman.

Najveći gubitnik eventualnih izbora mogla bi da bude Socijalistička partija Srbije. Paradoksalno, ova stranka bi na vanrednim izborima mogla da dobije više glasova nego u maju 2012. godine a da ne bude deo vlasti. Jednostavno, posle novih izbora je skoro nemoguć scenario iz maja prošle godine kada su dve najveće stranke bile skoro izjednačene tako da je o vlasti odlučuje treća stranka koja je mogla čak da dobije i mesto premijera.

Dakle, kao što je izvesna ubedljiva pobeda SNS na novim izborima, tako je i sigurno da SPS više ne bi imao premijera, čak i ako ponovo bude deo vlasti. Takav rasplet situacije bi sigurno otvorio pitanje liderstva u stranci. Dačićevi argumenti su snažna međunarodna podrška koja je posledica njegovih uspešnih pregovora o Kosovu kao i činjenica da SPS od gubitka vlasti 2000. godine nije imao snažnije pozicije u administraciji. Bez obzira na afere koje su se pojavile u javnosti, njegov rejting nije okrnjen.

Ipak, on mora da bud svestan da rejting duguje i činjenici da njegova vlada nema opoziciju koja je ugrožava, pa samim tim deo građana nema ni alternativu za koga da glasa kao i da deo rejtinga duguje Vučiću.

Prvu godinu njegovog mandata obeležilo je Kosovo, ali sada taj problem neće biti tako dominantan jer će se tokom aprila rešiti istorijskim dogovorom ili će postati zamrznuti konflikt. Zato će Dačiću biti neophodno da pronađe nove teme koje će vezivati za sebe i za svoju stranku. Njegova politička budućnost zavisi od toga koliko će biti uspešan u tome.

Što se ostalih parlamentarnih stranaka tiče, one na eventualnim vanrednim izborima ne bi mogle da računaju na bitno bolji rezultat nego pre godinu dana. Ova situacija posebno čudi kada su u pitanju desničarska Demokratska stranka Srbije (DSS) bivšeg predsednika i premijera **Vojislava Koštunce** i levičarska Liberalno demokratska partija (LDP) bivšeg potpredsednika Vlade **Čedomira Jovanovića**. Pored toga što je razvoj političkih događaja išao na ruku ovim strankama one jednostavno nisu zabeležile osetniji rast rejtinga.

Zanimljivo je da Koštuničina stranka jednostavno nije iskoristila činjenicu da veći deo javnosti doživljava da je ova stranke bila u pravu kada je govorila o Kosovu, da manje od 50 odsto građana podržava ulazak Srbije u EU što je politika DSS kao i da je država prihvatila politiku ove stranke o vojnoj neutralnosti. Jedan od razloga zbog koga rejting DSS ne raste je da deo njenih birača podržava sada vladajući SNS. Međutim, kada stranka ne ume da kapitalizuje događaje koji joj idu na ruku tada se postavlja pitanje njenog liderstva. Za DSS odnosno njenog lidera Koštunicu naredni izbori su od sudbinskog značaja. Ne uspeju li kao stranka da budu deo vlasti stranku čekaju je teški dani, a možda i silazak sa političke scene. Da bi u tome uspeali, Koštuničine demokrate za početak moraju da pronađu neke druge teme osim Kosova.

Liberali (popularno ime za LDP) Čedomira Jovanovića imaju veliku šansu da iskoriste trzavice u DS i dobiju nove pristalice. Ova stranka, nastala iz DS, posle izbacivanja njenog lidera Jovanovića 2004. godine, u poslednjem periodu postala je mlađi partner demokratama. Bilo je za očekivati da deo razočaranih glasača DS pređe u LDP i to je možda razlog zbog koga je lider demokrate Đilas skoro iscenirao sukob sa LDP tako što je ovoj stranci preuzeo jedinog poslanika u Skupštini Autonomne pokrajine Vojvodina. Očigledno je da Đilas liberale ne doživljava kao partnere već kao konkurenciju koja može da preuzme deo birača njegove stranke tako da je želeo da na ovaj način pošalje poruku svojim razočaranim biračima da «LDP nije prijateljska stranka». Ovaj sukob, može da ima trajnije posledice na levisi nego što to u prvi mah izgleda.

Sprečiće DS da na narednim izborima oformi širok front na levisi jer bez LDP to nije moguće. Istovremeno, LDP će biti prinuđen da potraži nove saveznike a to može da bude upravo Petrović sa svojom strankom Zajedno za Srbiju, kao i regionalna vojvođanska stranka Liga socijaldemokrata Vojvodine (LDSV) čiji je predsednik **Nenad Čanak**, koja sada ima pet poslanika u parlamentu ali koja je isto zbog odlaska potpredsednice LDSV u DS u lošim odnosima sa demokratama. Ovakva koalicija, kojoj bi mogle da se priključe još neke regionalne stranke, mogla bi da razočaranim biračima DS pruži uverenje da glasajući za ovu koaliciju podržavaju nekog ko sigurno ulazi u parlament i neće biti deo vlasti. Time bi LDP rešila najveći problem zbog koga trenutno birači DS ne prelaze kod njih jer nisu uvereni da su dovoljno snažni da zastupaju njihove interese i da sigurno ulaze u parlament. U ovakvom razvoju situacije, koalicija oko LDP pojačana Petrovićem, Čankom i nekim lokalnim liderima mogla bi ozbiljno da ugrozi DS.

Pred Srbijom se nalaze teške odluke u vezi sa Kosovom, evropskim integracijama, unutrašnjim društvenim i privrednim reformama. Da li eventualna rekonstrukcija Vlade ili novi izbori mogu da pomognu da se ovi procesi ubrzaju ili uspore je pitanje na koje nema odgovora? Upravo od tih odgovora zavisi kakav će biti rasplet političkih događaja u Srbiji.